

Data online bevragingen door de onderwijsinspectie

Leerachterstand en welbevinden bij de Vlaamse leerlingen in het najaar van 2020

Effecten van de schoolsluitingen en het afstandsonderwijs op leerlingen

De laatste maanden van schooljaar 2019-2020 waren zeer atypisch. Verschillende actoren in het Vlaamse onderwijslandschap hebben gewezen op de effecten van de schoolsluitingen en het afstandsonderwijs op de leerlingen. Doorgaans is er een grote bezorgdheid over zowel de leervorderingen als het welbevinden van kinderen en jongeren. En die bezorgdheid is groter wanneer het gaat om kwetsbare kinderen en jongeren. Het gaat dan onder meer om leerlingen die kwetsbaar zijn omwille van hun sociaal-economische gezinssituatie en/of leerlingen met specifieke noden.

Onder meer het rapport van Maldonado en De Witte (2020) toont aan dat de resultaten op de IDP-toetsen in het 6de leerjaar lager onderwijs in juni 2020 een stuk lager liggen dan de resultaten op dezelfde toetsen in juni 2019. Er zullen ongeveer zes maanden extra onderwijs nodig zijn om de opgelopen leerachterstand terug in te halen. Bovendien is de ongelijkheid in het onderwijs groter geworden: kwetsbare leerlingen hebben een grotere leerachterstand opgelopen. Deze Vlaamse studie ligt in lijn met de resultaten van internationale studies (Engzell et al., 2020) naar leerachterstand.

Organisaties zoals het Kinderrechtencommissariaat, Uit de Marge en de Vlaamse Scholierenkoepel deden bevragingen bij kinderen en jongeren om te polsen naar hun welbevinden, hun beleving van de coronamaatregelen en hun beleving van het afstandsonderwijs. Zij luidden meermaals de alarmbel.

Online bevragingen door de onderwijsinspectie

In september-oktober 2020 bezochten de onderwijsinspecteurs verschillende scholen van het leerplichtonderwijs met een korte doorlichting (try-out). Voorafgaand aan het bezoek van de onderwijsinspectie kregen leerlingen, ouders en leraren de kans om een online vragenlijst in te vullen over het onderwijs op school.

Voor het gewoon leerplichtonderwijs was de respons op de bevragingen voldoende groot om uitspraken te kunnen doen over het Vlaamse onderwijs. De Vlaamse onderwijsinspectie besloot om de globale data van de online bevraging over dit thema te delen met het onderwijsveld onder de vorm van dit datablad (*fact sheet*). De inhoud van dit datablad is beperkt tot de invulling door de respondenten. Er wordt met andere woorden niet gerapporteerd over de bevindingen van de onderwijsinspecteurs tijdens de korte doorlichtingen. Dit volgt in een latere fase (Onderwijsspiegel 2022).

Leerachterstand?

Bijna de helft van de leerlingen secundair onderwijs vreest dat de schoolsluitingen in het schooljaar 2019-2020 een negatieve impact zullen hebben op hun diploma of hun latere job (VSK, 2020).

De Vlaamse onderwijsinspectie stelde geen vragen over leerachterstand aan de leerlingen, maar wel aan de leraren.

Vragenlijst leraren basisonderwijs	Niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder wel akkoord	Helemaal akkoord	Weet het niet	totaal
Veel leerlingen van mijn groep hebben door de coronacrisis een ontwikkelingsvertraging of leerachterstand opgelopen.	117	478	519	220	107	1441
	8,1%	33,2%	36,0%	15,3%	7,4%	100,0%

Tabel 1. Leerachterstand volgens leraren basisonderwijs

De meeste leraren basisonderwijs gaan eerder akkoord met de stelling dat hun leerlingen door de coronacrisis een ontwikkelingsvertraging of leerachterstand hebben opgelopen (Tabel 1). Toch geven ook 8,1 % van de leraren aan dat hun leerlingen geen achterstand opgelopen hebben. Ter vergelijking: bij een bevraging van leraren in de UK in juli gaf slechts 2 % aan dat er volgens hen geen leerachterstand was (Sharp et al., 2020).

Vragenlijst leraren basisonderwijs	Niet akkoord	Eerder niet akkoord	Eerder wel akkoord	Helemaal akkoord	Weet het niet	totaal
Bepaalde (domeinen van) leer- of ontwikkelingsgebieden krijgen momenteel meer aandacht.	110	256	698	315	64	1443
	7,6%	17,7%	48,4%	21,8%	4,4%	100,0%

Tabel 2. Focus op bepaalde leergebieden volgens leraren basisonderwijs

Vervolgens werd aan de leraren gevraagd voor welke leergebieden / ontwikkelingsgebieden de noden van hun leerlingen het hoogst zijn (Tabel 3). De leraren signaleren de grootste noden bij Nederlands (75,1 %; 1055 van de 1405 leraren die de vraag beantwoordden). Het lijkt dan ook waardevol dat vele compenserende initiatieven¹ (zoals zomerscholen) sterk hebben ingezet op Nederlands.

Er zijn ook noden qua zelfredzaamheid en zelfsturing.

Het valt op dat 44,1 % van de leraren basisonderwijs aangeven dat er noden op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Slechts 7,8 % van de leraren signaleert noden voor wiskunde / wiskundige initiatie.

Binnen welke ontwikkelingsdomeinen of leergebieden liggen voor jouw leerlingengroep de grootste noden?	N	%
Nederlands	1055	75,1%
zelfredzaamheid	695	49,5%
zelfsturing	637	45,3%
de socio-emotionele ontwikkeling	619	44,1%
lichamelijke opvoeding / motorische ontwikkeling	227	16,2%
wetenschappen en techniek	150	10,7%
ICT (informatie- en communicatietechnologie)	147	10,5%
mens en maatschappij	139	9,9%
wiskunde / wiskundige initiatie	110	7,8%
Frans	85	6,0%
muzische vorming	64	4,6%

Tabel 3. Leergebieden met grootste noden volgens leraren basisonderwijs

Welbevinden van leerlingen?

Basisonderwijs

In het basisonderwijs konden de leerlingen van het vierde, vijfde en zesde leerjaar een online vragenlijst invullen. Die vragenlijst bevatte twee vragen over het welbevinden van de leerlingen. Er wordt in die twee vragen niet expliciet verwezen naar de coronacrisis (Tabel 4).

Over het algemeen gaan de leerlingen graag naar school. Slechts 9,6 % van de leerlingen geeft aan dat ze (eerder) niet graag naar school gaan. De meeste leerlingen (90,4 %) vinden de lessen eerder interessant of echt interessant.

¹ Internationaal verschijnen studies over effectieve en minder effectieve inhaalprogramma's, zoals de [studie](#) van Melanie Ehren.

Vragenlijst leerlingen basisonderwijs	niet	eerder niet	eerder wel	ja	totaal
Ik ga graag naar school	91	189	778	1858	2916
	3,1%	6,5%	26,7%	63,7%	100,0%
Ik vind de lessen op school interessant.	71	207	1205	1432	2915
	2,4%	7,1%	41,3%	49,1%	100,0%

Tabel 4. Welbevinden en interesse volgens leerlingen basisonderwijs

Secundair onderwijs

In het secundair onderwijs konden alle leerlingen van de doorgelichte scholen een online vragenlijst invullen. Bijna twee derde van de leerlingen geven aan dat leraren voldoende aandacht hebben voor hoe de leerling zich voelt (Tabel 5). Toch rapporteert 27 % van de leerlingen dat leraren beperkt aandacht hebben voor hun welbevinden en 8,7 % rapporteert dat leraren geen aandacht hebben voor hun welbevinden.

Vragenlijst leerlingen secundair onderwijs	niet	beperkt	voldoende	ruim voldoende	totaal
Leraren hebben er aandacht voor hoe ik me voel.	937	2914	5243	1700	10794
	8,7%	27,0%	48,6%	15,7%	100,0%

Tabel 5. Aandacht voor welbevinden volgens leerlingen secundair onderwijs

Referenties

- Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. D. (2020). Learning Inequality During the Covid-19 Pandemic. ([link](#))
- Maldonado, J.E., & De Witte, K. (2020). *The effect of school closures on standardised student test outcomes*. Leuven: Faculty of Economics and Business. Discussion paper series DPS20.17. ([link](#))
- Sharp, C., Nelson, J., Lucas, M., Julius, J., McCrone, T., & Sims, D. (2020). *Schools' responses to Covid-19: The challenges facing schools and pupils in September 2020*. Slough: NFER. ([link](#))
- Uit de Marge (2020). *De impact van de COVID-19-maatregelen op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situatie. Hoe overleven de kinderen en jongeren in kwetsbare posities de lockdown?* Brussel: Uit de Marge. ([link](#))
- Vlaamse scholierenkoepel (2020). *Hoe was de start van dit schooljaar voor de leerlingen?* Brussel: VSK. ([link](#))